

ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Број: _____

Датум: _____

Београд, Господара Вучића бр. 50

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно–научног већа Факултета безбедности број 145/13 од 25.03.2022. године именована је Комисија за оцену докторске дисертације кандидаткиње Гордане Мишев под насловом: „Фактори успешног развоја држава и њихове импликације на безбедност“, у следећем саставу:

- 1) др Ненад Путник, ванредни професор,
- 2) др Ивица Ђорђевић, ванредни професор,
- 3) др Бранислав Милосављевић, научни сарадник.

Комисија је темељно прегледала и проучила наведену докторску дисертацију и на основу изнетог мишљења чланова Комисије Наставно-научном већу доставља следећи:

РЕФЕРАТ

О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДИСЕРТАЦИЈИ

Гордана Мишев рођена је 27. јануара 1977. године у Београду, Република Србија. Основну школу завршила је у Младеновцу, а средњу у Београду. Дипломирала је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, смер међународни односи, на тему: „Конфликти на просторима Средње и Источне Европе“. Мастер студије завршила је на Факултету за менаџмент, Сремски Карловци, одбравивши магистарски рад на тему: „Енергетска ефикасност у функцији одрживог развоја“. Академске 2018/19. године уписала је докторске студије наука безбедности на Факултету безбедности Универзитета у Београду.

Од 4. септембра 2020. године именована је за члана Већа Градске општине Звездара задужена за животну средину, јавно здравље и културу. Од маја 2014.године запослена је у Министарству рударства и енергетике, у Сектору за пројекте, међународну сарадњу и европске интеграције (у статусу мировања тренутно). Од 2012-2014. године радила је у Министарству енергетике, развоја и заштите животне средине, координатор сектора животне средине. У периоду 2009-2016. била је ангажована као: члан Радне групе за израду Стратегије одрживог развоја општине Звездара; члан Борда директора Рафинерије нафте Београд; председник Комисије УО Фонда за развој; председник Комисије за испитивање пословања Фонда за животну средину, члан Радне групе за безбедност ИОХБ Бањица, итд. За време ванредног стања 2020. године била

је члан Стручно-оперативног штаба за кризне ситуације ГО Звездара, задужена за цивилну заштиту, где је и даље. У два наврата је била градски одборник Скупштине Београда (2013-2014. и 2018-2020). Завршила је више курсева и програма стручног усавршавања, међу којима се посебно истичу: „Креирање јавне политике, спровођење и анализа ефеката“, Национална академија за јавну управу, Београд (2019); „Процес хармонизације законодавства у Републици Србији – са фокусом на методологију транспоновања EU *acquis-ja*“, ЕУ ПЛАЦ пројекат, Београд (2018); „Дипломатска пракса - лобирање у ЕУ“, Канцеларија за европске интеграције (2015). Добитник је више домаћих и међународних награда из спорта и књижевности (поезија).

Школске 2018/19. године кандидаткиња је уписала докторске академске студије, студије наука безбедности на Факултету безбедности Универзитета у Београду. Положивши све испите и обавезе предвиђене наставним планом и програмом докторских академских студија на Факултету безбедности Универзитета у Београду, кандидаткиња Гордана Мишев успешно је положила испит „Израда и одбрана пројекта докторске теме“, чиме је стекла услов (120 ЕСПБ), за пријаву теме докторске дисертације.

Одлуком Наставно–научног већа Факултета безбедности број 283/9 од 17.09.2020. године именована је Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације (у даљем тексту Комисија) кандидаткиње Гордане Мишев под насловом: „Фактори успешног развоја држава и њихове импликације на безбедност“, у следећем саставу:

- 1) Проф. др Жарко Обрадовић, председник;
- 2) Проф. др Ивица Ђорђевић, члан;
- 3) Проф. др Бранислав Ђорђевић, члан;
- 4) Доц. др Владимир Ајзенхамер, члан.

Комисија је проучила и прегледала пријаву кандидаткиње те је на основу приложених материјала и проученог пројекта докторске дисертације једногласно усвојила извештај о оцени научне заснованости, па је 28.9.2020. године предложила Наставно-научном већу Факултета безбедности да прихвати тему и одобри израду докторске тезе кандидаткињи Гордани Мишев под насловом „Фактори успешног развоја држава и њихове импликације на безбедност“, као и да именује ментора. Комисија је том приликом за ментора предложила проф. др Петра Станојевића. Наставно-научно веће Факултета безбедности је на седници одржаној 17.12.2020. донело одлуку којом се усваја извештај Комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације и именовало проф. др Петра Станојевића за ментора. Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду дало је сагласност број 61206-80/2-20 на одлуку Наставно-научног већа Факултета безбедности, на седници одржаној 2.2.2020. године.

Тема докторске дисертације кандидаткиње Гордане Мишев припада научној области друштвено-хуманистичких наука и ужој научној области студија безбедности. Дисертација је написана на 273 стране, од којих је 268 страна основног текста, док остатак чине биографија кандидаткиње и неопходне изјаве. Дисертација садржи следеће целине: 1. Уводна разматрања; 2. Теоријски и појмовни оквир истраживања; 3. Методолошки оквир истраживања; 4. Глобални пробелми и њихове импликације на безбедност; 5. Фактори развоја; 6. Студије случаја, 7. Примена фактора развоја и безбедности на примеру Републике Србије и 8. Закључна разматрања.

Докторска дисертација кандидаткиње Гордане Мишев садржи 59 табела, 2 графикана, 4 слике и 4 дијаграма чија је сврха једноставнији и јаснији визуелни приказ представљених података. Дисертација је у погледу форме и садржаја написана и форматирана у складу са стандардима успостављеним Правилником о докторским студијама на Универзитету у Београду, као и Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду, усвојеним 2019. године. Дисертација је писана у А4 формату, фонтом Times New Roman, у величини 12 типографских тачака. Маргине су 20mm, а проред основног текста подешен на 1 ред. Дисертација садржи све захтеване елементе, у које спадају насловна страна на српском језику, затим насловна страна на енглеском језику, страница са информацијама о ментору и члановима комисије за одбрану дисертације, странице са подацима о дисертацији на српском и енглеском језику, садржај, текст тезе са поглављима, списак литературе, прилоге, биографију кандидаткиње, изјаву о ауторству, изјаву о истовестности штампане и електронске верзије, те изјаву о коришћењу. У завршном делу је приложен и списак коришћене литературе који обухвата 221 јединица библиографске грађе и интернет извора, доминантно научних чланака, монографија и званичних докумената. На крају дисертације, кандидаткиња је уврстила три прилога и то: Упитник за експертски интервју, Резултати истраживања и Дискусија о резултатима истраживања.

Библиографија кандидата:

Примарна област интересовања кандидаткиње обухвата процес успостављања доминантног безбедносног наратива у јавном дискурсу као специфичан начин решавања различитих врста конфликта, а који се може проучавати са аспеката међународне, регионалне, националне и људске безбедности. Кандидаткиња Гордана Мишев је објавила књиге и радове у важнијим домаћим часописима и зборницима радова међународног значаја.

Рад у националном часопису међународног значаја (M24)

- Мишев, Г. (2020). Теоријски донети изучавања енергетске безбедност као глобалног изазова у међународним односима. *Социолошки преглед vol. LIV, no.1, УДК 327:620.9(100). Београд:149-173*

Саопштења са међународног скупа штампано у целини (M33)

- Мишев Г., Мацгаљ Ј. & Грујић С. (2021). Нормативна моћ и развој политике о еколошким избеглицама у контексту безбедносних изазова. VII МЕФ конференција „Иновације као покретач развоја“. *Journal of process management and new technologies. Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Београд: 325-336*
- Милановић Т.& Мишев Г. (2018) Aspects of energy security in the natural gas sector of the Republic of Serbia, *International conference ЕКОВ 2018, Центар за безбедност, менаџмент и међународну политику (CeSMIP): 107-113*
- Милановић Т., Мишев Г. & Милановић М. (2018) Environmental and Social Impact of Digitalization E-Waste Management, *XVI International symposium: Digital business in the digital age, Sytnogr 2018, ISBN: 978-86-7680-361-3, COBISS.SR-ID: 265822732, Факултет организационих наука, Универзитет у Београду:1113-1122*

Радови у тематском зборнику националног значаја (M45)

- Мишев, Г. (2019) Пројекти Новог пута свиле у Централноисточној Европи са посебним освртом на Републику Србију. *Појас и пут: реалност и очекивања. Искуство Србије. ИСБН: 978-86-80144-24-5. Факултет безбедности, Универзитет у Београду: 165-178*
- Мишев Г., Станојевић П. & Јевтић З. (2018) Неки аспекти безбедности српске инфраструктуре на Путу свиле. *Нови пут свиле: европска перспектива, безбедносни изазови и ризици унутар Иницијативе 16+1. ISBN: 978-86-80144-24-5, Факултет безбедности, Универзитет у Београду: 193-207*

Радови у врхунском часопису националног значаја (M51)

- Јефтић З., Мишев Г, Станојевић П. & Обрадовић Ж. (2018) Савремени конфликти и њихове тенденције. ISSN: 0042-8426, *Војно дело, Београд: 23-40*
- Станојевић П. & Мишев Г., (2018) Нови трендови у међународно-политичкој динамици трговине природним гасом. *Институт за међународну политику и привреду. ISSN: 0025-8555, Међународни проблеми, Београд: 305-337*

Радови у истакнутом часопису националног значаја (M52)

- Мишев Г. (2020) Показатељи безбедности и стабилности савремених држава. ISSN: 0042-8426. *Војно дело 3/20. Београд: 5-17*
- Мишев, Г. (2019) Утицај климатских промена на политичке сукобе и немире у Африци: студија случаја Етиопије. *Годишњак Факултета безбедности. ISSN: 1821-150X. Универзитет у Београду: 301-317*

Књиге

- Mišev G. (2019) *Security Of Supply Of Serbia In A New Energy Paradigm*. Lambert Academic Publishing. International Book Market Service Ltd. ISBN: 978-613-9-47399 Riga, Latvia
- Станојевић П., Мишковић В. & Мишев Г. (2017) *Национална логистика и безбедност*, ISBN: 978-86-80144-17-7, COBISS.SR-ID: 253928460. Факултет безбедности, Универзитет у Београду (M45)

2. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет истраживања су успешно развијене државе и фактори који доприносе развоју држава у политичком, економском, еколошком, друштвеном и војном аспекту и њихово усмеравање кроз политичко управљање, с циљем осигуравања безбедности на свим нивоима. Кандидаткиња истиче да су фактори развоја државе и безбедност на свим нивоима уско повезане међузависне појаве, које снажно утичу и граде једна другу. Свет се поделио на развијени и стабилни Запад, нестабилне постсоцијалистичке државе и земље тзв. Трећег света. Прве прати мир, стабилност, економски развој и напредак, друге повремени сукоби и трајни транзицијски и реформски процеси, којима се не назире крај, док неразвијене државе карактеришу дуготрајни конфликти, који спречавају сваки развој, не само државе и региона коме припада. Кандидаткиња исправно апострофира значајан аналитички капацитет Копенхагенске школе безбедности, који нуди адекватан теоријски оквир кроз секторски приступ проблему истраживања, као и теорију

регионалног безбедносног компекса. Рашчлањавањем на секторе, лакше је пратити и анализирати факторе развоја и факторе безбедности. Копенхагенска школа сврстала је претње безбедности у пет категорија које је кандидаткиња користила као независне варијабле: војне, политичке, економске, друштвене и еколошке факторе.

Истраживање се бави питањем међузависности између политика које спроводе Владе у циљу успешног развоја држава, с једне стране и безбедности с друге, и анализира факторе који утичу и граде њихове међусобне односе. **Научни циљ** је научна дескрипција и докле је то могуће, научна експликација улоге различитих фактора који утичу на развој и безбедност државе у савременом, глобализованом концепту безбедности. Сврха истраживања је да се издвоје оне државе које по познатим и признатим моделима квантификације у светским извештајима имају високе перформансе успешног развоја и безбедности.

Кандидаткиња полази од претпоставке да уместо истраживања узрока ратова и покушаја разумевања непрекидних сукоба и борби за одређена (социјална, економска, национална, верска) права, са циљем њихове превенције и спречавања, много већи фокус научне заједнице требао би да буде на изучавању мира и безбедности оних држава чији је политички и друштвени идентитет управо дуготрајан успешан развој, стабилност и безбедност. То су земље чији је економски, друштвени, еколошки, војни и политички развој осигурао безбедност и одолео свим савременим изазовима угрожавања безбедности. С једне стране одређене државе и региони имају дугу традицију мира и политичке стабилности, економског развоја и безбедности. Поставља се питање како успешно развијене државе имају изграђен мир и безбедност и да ли је развој предуслов безбедности и обрнуто? С друге стране, зашто неке државе и регионе карактеришу неразвијеност, нестабилност и на крају оружани сукоби? Кандидаткиња је навела кључна истраживачка питања на која је истраживање пружило одговор:

- Које механизме користи једна држава у глобализованом концепту безбедности, како би осигурала сопствену безбедност на свим нивоима и дугорочан војни, политички, економски, еколошки и друштвени развој?
- Да ли је могуће анализом најразвијенијих држава издвојити факторе развоја и безбедности?
- Који су најважнији фактори који граде развој и које су њихове импликације на безбедност и обрнуто да ли фактори безбедности осигуравају развој?
- Да ли су фактори развоја и фактори безбедности у узрочно последичном односу?
- Који фактори развоја нису у довољној мери изграђени у Републици Србији како би била развијена и безбедна држава?

Кандидаткиња скреће пажњу на различите глобалне безбедносне претње које угрожавају како појединце, државе, регионе, тако и међународни систем. Безбедносни изазови, ризици и претње постали су транснационални, асиметрични, комплексни и због огромне међузависности различитих фактора непредвидиви. Кандидаткиња се позива на професора Ричарда Смолија, добитника Нобелове награде за хемију 1996. године, који је идентификовао 10 највећих проблема са којима се свет суочава: енергија, вода, храна, животна средина, сиромаштво, болести, тероризам и рат, образовање, демократија и пораст броја становника. Кандидаткиња као посебан вид претњи апострофира још и изазове четврте дигиталне револуције, односно сајбер нападе, сајбер криминал и сајбер ратове, као и проблем избеглица и миграната, војну индустрију и тржиште војне опреме

и наоружања. Посебан критички однос кандидаткиња има према досадашњим теоријским правцима изучавања развоја и безбедности који нису били довољно свеобухватни, а разни аутори и стручна и научна јавност бавили су се глобалним проблемима парцијално, кроз различите светске конференције које се баве одређеним питањем (енергенти, климатске промене, тероризам). Кандидаткиња у том смислу успева једним холистичким приступом да обједини, с једне стране, све глобалне проблеме, а с друге најважније факторе успешног развоја држава које имају импликације на безбедност, односно разрађене адекватне механизме одговора на савремено угрожавање безбедности.

Резултати овог истраживања указују на способност држава да се одупру и на прави начин реагују на промене које носи процес глобализације, односно да мапира оне слабости државе које лако могу да угрозе безбедност или је већ угрожавају грађанским и међународним сукобима. Како ова дисертација има за циљ да покаже да успешно развијена држава не обухвата само економске факторе, кандидаткиња је дефинисала развијене, неразвијене и земље у развоју, односно према Копенхагенској школи безбедности земље центра, Периферије и Полупериферије, које обухватају много шире факторе развоја од економије. Током 1990-их, веза између развоја и безбедности првенствено се развијала у смислу изградње мира. Консензус се развио у заједничком програму промовисања демократије, доброг управљања и људских права у потрази за развојем и безбедношћу. У том смислу, кандидаткиња сматра се да се развој и безбедност дугорочно узајамно јачају: стабилна и ефикасна држава је предуслов за људски развој и безбедност људи, а држава која не пружа развој и сигурност својим грађанима није ни јака ни стабилна. Економска, политичка, еколошка, војна и друштвена стабилност државе императив је развоја и безбедности.

Кандидаткиња се позива на Извештај за амерички Конгрес (*Congressional Research Service Report for Congress: Weak and Failing States: Evolving Security Threats and U.S. Policy*) за описивање слабих и неуспелих држава који се фокусира на четири главна, често преклапајућа елемента државне функције: (1) мир и стабилност, (2) ефикасно управљање, (3) територијалну контролу и порозне границе и (4) економску одрживост. У том смислу разликује стабилне државе са легитимном Владом, способне да се одупру променама и управљају сукобима и слабе државе, које карактерише политичка нестабилност и сукоби. Иако се поставља питање да ли би стабилне и развијене земље, које су добро организоване и функционалне, имале тај степен отпорности реаговања на озбиљне кризе којима су слабе државе деценијама изложене (еколошке катастрофе, стране интервенције као што је бомбардовање Савезне Републике Југославије, Ирака, Сирије), сврха ове анализе није ниво адаптивности држава које су захваћене сукобима. Кандидаткиња указује да је кључ безбедности управо отпорност држава да до сукоба дође, односно резилијентност држава на спољне и унутрашње промене и кризе, које директно угрожавају безбедност. Кључно питање у овом истраживању јесте које механизме користи једна држава у глобализованом концепту безбедности, како би осигурала безбедност на свим нивоима и дугорочан политички, еколошки, економски и друштвени развој. Свака (друштвена, политичка, економска) промена носи одређени ризик са собом, због чега њене последице могу да буду прогресивне или регресивне у зависности од адаптивних механизма које држава развија.

Кандидаткиња је анализирана и издвојила најважније факторе које анализирани државе чине развијеним и безбедним и затим их упоредила са факторима шест најнеразвијенијих, а затим и са шест највећих војних сила. Кандидаткиња је нагласила да у глобализованом концепту безбедности, јасно је да су развијене земље далеко стабилније од земаља из осталих региона, па је кандидаткиња издвојила факторе који указују на то. Анализирајући глобалне безбедносне проблеме кандидаткиња је мапирала одређене недостатке у анализираним извештајима, чиме је допунила корпус научног сазнања из ове области. Теза доводи у питање међузависност између одрживог развоја држава и безбедности и анализира теорију и праксу која показује да се развој и безбедност узајамно граде и јачају, посебно кроз скуп јавних политика које спроводи влада. На крају, кандидаткиња је применила издвојене факторе на Републику Србију, а затим их истраживачким методом анкете применила за испитивање јавног мњења. На основу свега наведеног кандидаткиња је поред закључних разматрања дала смернице за даљи ток истраживања.

3. ХИПОТЕТИЧКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

Сва досадашња истраживања бавила су се овом проблематиком појединачно и одвојено, без дубљег повезивања фактора развоја и фактора безбедности и њиховог посматрања као међусобно зависне и условљене целине, које се јачају или слабе једна другу. Нов, холистички приступ глобализованом концепту безбедности доприноси развоју интердисциплинарне дискусије и употпуњује теоријски правац Копенхагенске школе у студијама безбедности.

Основна или општа хипотеза јесте да су фактори успешног развоја државе и безбедност на свим нивоима уско повезане међузависне појаве, које снажно утичу и граде једна другу. Оснаживање фактора безбедности позитивно утиче на факторе развоја и обрнуто јачање фактора развоја позитивно утиче на безбедност. С друге стране, слаб развој фактора безбедности негативно утиче на факторе развоја, нити има безбедности где нема развоја. Најбезбедније државе су оне које имају:

Хипотеза 1. - легитимну и ефикасну Владу, укључујући демократску изборну процедуру, људска права и слободе, национални идентитет, владавину права и ефикасност судства;

Хипотеза 2. - добро управљање државном организацијом, која има ефикасне јавне услуге, јавни сервис и службе безбедности;

Хипотеза 3. - економски развој, који обухвата управљање природним ресурсима, економске слободе и права, легислативну (бирократску) уређеност и ефикасност, финансијску стабилност и функционално тржиште;

На основу свега наведено постављена је и Хипотеза 4. према којој је: - могуће издвојити најважније факторе развоја и безбедности.

Безбедност у глобализованом светском поретку има мултидимензионални и мултидисциплинарни карактер. Због тога кандидаткиња закључује да је неопходно узети у разматрање карактеристике држава које обухватају војне, политичке, друштвене,

еколошке и економске факторе, чијом анализом је могуће издвојити најважније факторе развоја и безбедности.

4. КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација садржи укупно девет поглавља: увод, два поглавља посвећена теоријском и методолошком оквиру истраживања и шест поглавља у оквиру којих су изложени различити аспекти дефинисаног предмета истраживања, као и резултати истраживања добијени предвиђеним методолошким поступцима. Након закључка, приложен је списак коришћене литературе и прилози.

Након увода у дисертацију, у коме је изложена проблематика истраживања, у **првом** поглављу под називом *Тематска концептуализација безбедности*, кандидаткиња је анализирала мањкавости теоријских приступа у теоријама безбедности. На тај начин представљени су и главни правци Копенхашке школе студија безбедности, коју је кандидаткиња у дисертацији употребила као теоријски оквир за објашњење изабраног истраживачког проблема. У овом поглављу кандидаткиња нас упознаје са секторским приступом, али и теоријом регионалног безбедносног комплекса и теоријом секуритизације, аргументујући зашто је ове теоријске концепте изабрала за теоријско полазиште и оквир докторског истраживања. На крају овог поглавља кандидаткиња је извршила операционализацију кључних појмова, како би дефинисала све нивое безбедности од људске до глобалне, као и дефинисање државне управе, појма глобализације и развоја. На истом месту кандидаткиња додатно наглашава потребу ширег теоријског повезивања изабране експланаторне парадигме тако што основни аналитички оквир обogaђује сродним структуралистичким и организационим концепцијама. У **другом поглављу** под називом *Методолошки оквир истраживања*, представљени су одабрани методолошки поступци. Утврђивање повезаности фактора развоја и безбедности урађено је са аспекта мултидисциплинарног приступа истраживачком проблему, који обухвата преглед научне и стручне литературе, анализу различитих база података и институционалних извора, статистичку и компаративну методу, вишеструку студију случаја и анкету. Систематично су пописане доступне базе података које квантификују варијабле у студијама безбедности, а нарочита пажња посвећена је идентификацији фактора и извора података.

У **трећем и четвртном** поглављу кандидаткиња дефинише развијене и неразвијене државе, као и највеће глобалне проблеме данашњице и њихову корелацију са безбедношћу. У поглављу *Глобални проблеми и њихове импликације на безбедност* – кандидаткиња је скренула пажњу на чињеницу да је последњих пар деценија све више научних доприноса који мапирају безбедносне изазове, ризике и претње на глобалном нивоу, а чији ће погубни утицај остављати велике последице по човечанство. У том смислу кандидаткиња је анализирала десет највећих глобалних проблема: енергија; вода; храна; животна средина; сиромаштво; болести; тероризам и рат; образовање; демократија и становништво, апострофирајући додатно и интернет претње као савремени глобални проблем.

У **петом** поглављу кандидаткиња кроз поменуте извештаје идентификује најважније државе према степену развоја и врши анализу фактора развоја и безбедности.

Различитим методама кандидаткиња је извршила оцењивање карактеристика држава, кроз одређене факторе, који укључују информације о војниј моћи, квалитетном управљању и легитимацији држава, односно влада, демократији, људским правима и владавини права, стабилности политичких институција и друштвених процеса, јавних услуга, еколошким перформансама, информационим технологијама, али и информације о економској стабилности и слободном развоју тржишта. Кандидаткиња је за анализу и издвајање најважнијих фактора користила 12 светских извештаја: Глобални индекс моћи држава (енг. Global Firepower index), 2. Економске слободе Херитаж фондације (енг. The Heritage Foundation), 3. Индекс еколошких перформанси Центра за животну средину, право и политику Универзитета Јејл (енг. Yale Center for Environmental, Law & Policy), 4. Демократски индекс Економске обавештајне јединице (енг. The Economist Intelligence Unit), 5. Индекс слабости држава Фонда за мир (енг. Fund for peace), 6. Глобални индикатори управљања Светске банке (енг. World Bank), 7. Извештај о људском развоју Развојног програм Уједињених нација (енг. The Human Development Report 2020. UNDP), 8. Светски ранг држава по образовном систему (енг. World's Best Countries For Education System, 2020); 9. Глобални извештај о здрављу (енг. The Global Health Security Index); 10. IMD ранг дигиталне компетенције (енг. IMD World Digital Competitiveness Ranking 2020); 11. Ранг држава према криминалу (енг. Crime Index By Country 2021) и 12. Глобални индекс организованог криминала (енг. The Global Organized Crime Index). Поред ових, у току истраживања кандидаткиња је анализирао и извештаје Центра за изучавање системског мира (енг. Global Report 2017: Conflict, Governance and State Fragility. The Center for Systemic Peace), Центра за истраживање државних криза (енг. Background Papers: Crisis State Research Center. The London School of Economics and Political Science), Међународног института за истраживање мира у Стокхолму (енг. The independent resource on global security. Stockholm International Peace Research Institute), Департмана за истраживање мира и конфликта Упсала универзитета (енг. Uppsala Conflict Data Program. Department of Peace and Conflict Research), ЦИА фактбук (енг. The World Factbook. Central Intelligence Agency). Кандидаткиња је анализом поменутих извештаја издвојила вишеструке студије случаја на примеру Норвешке, Шведске, Швајцарске, Холандије, Канаде и Аустралије.

Наведени извештаји имају различите изворе података, методологије истраживања, али сваки од фактора има подфакторе и индикаторе на основу којих се мере одређене вредности. Анализом извештаја, који користе квантитативни и квалитативни метод обрачунавања одређених вредности које се процењују и мере, извршено је претварање оцена у лингвистичке променљиве, чиме су изједначене нумеричке вредности којима се државе сврставају у одређени ранг: веома ниско, ниско, средње, високо, веома високо. Квантификација фактора помогла је да се они лакше мере и оцењују фактори. На основу квантификације извршена је анализа најважнијих фактора, а затим и пресек стања успешно развијених држава и фактора који их чине развијеним и безбедним. Као додатни контролни фактор кандидаткиња је користила извештај Светске банке Глобални индикатори управљања, према коме су најуспешније државе највише рангиране према апсолутно свим факторима. На тај начин, кандидаткиња у **шестом** поглављу анализира шест успешно развијених држава: Норвешка, Шведска, Швајцарска, Холандија, Канада и Аустралија. Оно што је заједничко овим државама јесте високообразована радна снага,

велика запосленост и низак одлив радне снаге. Гарантоване минималне зараде, радно време, радничка права јесу важан сегмент економске безбедности. Друштвена свест је окренута демократским начелима, а социјетална кохезија је кључна полуга стабилности друштва. Као један од битних фактора јесте екологија и све анализиране државе су веома високо рангиране када је у питању заштита животне средине и безбедност хране и воде. Поред тога, стабилност институција, владавина права и независност судства гарант су како људских права и слобода, тако и економских и политичких. Системски развој од културе, традиције, демократије, до економије и политике обезбедио је одржив развој свих сегмената друштва и државе и самим тим њихову свеукупну безбедност. Државе из ове групе су веома високо рангиране према владавини права, које укључује независно судство, затим демократским изборним процесима, што резултира легитимитетом Владе, која ефикасно и независно креира и спроводи националне политике. Предуслов сваког развоја јесте легитимитет владе и владавина права. Кандидаткиња закључује да обзиром да све анализиране успешно развијене државе карактерише високообразована радна снага, може се закључити да је образовање кључно за развој свести о значају фактора развоја и безбедности, односно како политике и војске, тако и економије, екологије и друштвене кохезије.

Увидом у светске извештаје и поређењем са глобалним проблемима, кандидаткиња је у **седмом** поглављу апострофирала мањкавости споменутих извештаја, допуњујући издвојене факторе факторима људског развоја, образовања, здравствене заштите, информационо-технолошка и борби против криминала, чиме је дала значајан допринос унапређењу теоријског концепта секторског приступа Копенхагенске школе. Кандидаткиња је указала на значајну улогу региона као битног фактора развоја и безбедности. На крају овог поглавља кандидаткиња је издвојила 25 најважнијих фактора развоја и безбедности: регионалну стабилност, изборни процес и плурализам, интегритет и легитимитет владе, ефикасност и функционалност владе, јавни сервис, политичка култура, фационализоване елите, спољна интервенија, владавина права, образовање и здравствена заштита, регулаторни квалитет, људска права и слободе, имовинска права, борба против корупције и криминала, отпорност на економски пад, економска неравноправност, фискално здравље, одлив радне снаге, информационо-комуникационе технологије, спољни дуг, буџет одбране, логистика, заштита животне средине и демографски притисак. Посебан допринос овог истраживању јесте издвајање кључног фактора развоја и безбедности. образовање као кључни сегмент развоја указује да су фактори развоја и безбедности нераздвојни чиниоци свеобухватне безбедносне инфраструктуре и суштински су резултат концепта доброг управљања на свим нивоима.

Посебна фаза у истраживачком току јесте доказивање супротне хипотезе да су најнеуспешније државе најгоре рангиране према најважнијим факторима безбедности, што је важно због показивања двосмерног утицаја које фактори имају на успешан, односно неуспешан развој државе. Ова фаза истраживања показује да се фактори безбедности и фактори развоја преклапају, прожимају и међусобно граде једни друге. Да би доказала везу развоја и безбедности, кандидаткиња је компаративном анализом најважнијих фактора упоређивала развијене државе са 6 нејнеразвијених држава (о којима постоје доступни подаци): Централноафричку Републику, Камерун, Нигер, Конго, Мозамбик и Мауританију. Јасно је да су неразвијене државе под огромним притиском глобалних претњи: од сиромаштва, образовања, болести, климатских

промена и деградација животне средине, недостатка ресурса, енергије, мањка демократије, до тероризма и ратова. Кандидаткиња је и овде указала на значај регионалног безбедносног комплекса, односно проблем конфликтних региона, који обухватају пре свега Северну Африку, али и Блиски исток, Југоисточну Азију, Јужну и Централну Америку и Источну Европу. У неразвијеним државама су сиромаштво, болести и недостатак образовања кључна препрека сваком развоју, јер је неговање традиције и патријархата јаче од развоја културолошке и политичке друштвене свести. Најнеразвијене анализирани државе су државе постколонијалног периода, које карактерише улагање међународне заједнице, што у донацијама с циљем искорењивања сиромаштва, што кредитима и инвестирањем у економски развој ових земаља. Сва међународна финансијска помоћ и подршка неразвијеним државама није уродила плодом, јер ни једна од ових држава нема довољно стручног и образовног кадра како би управљала инвестицијама како у привредни, тако и друштвени и политички развој. Због тога кандидаткиња сматра да достизање оптималног развоја и висок степен безбедности остају недостижни за ове државе. На основу свега кандидаткиња закључује да фактори развоја утичу на безбедност, сразмерно успешности њихове примене. Анализом неразвијених држава долази се до закључка да није економски развој предуслов безбедности, већ је заједнички именован унапређења политичких, друштвених, економских и еколошких фактора заправо образовање становништва.

Узимајући у обзир да су највеће економске силе уједно и војне силе, кандидаткиња компаративном методом анализирала и 6 војних сила према издвојеним факторима. Државе које се у савременим међународним односима сматрају великим војним и економским силама, као што су Сједињене Америчке Државе (САД), Руска Федерација (РФ), Индија, Јапан, Јужна Кореја и НР Кина, не осигуравају безбедност на свим нивоима. Од економског монопола руских државних предузећа у области енергетике, питања цивилних слобода и права у Кини, до страха од организованог криминала и тероризма у Сједињеним Америчким Државама. Ни једна од великих војних сила у области људска права, контроле корупције, владавине права, политичке култура, фационализоване елите и животне средина нису достигле ниво високо развијених држава. Другим речима, војне силе имају мањкавости када је у питању људска (индивидуална) безбедност, пре свега због недовољно поштовања владавине права и корупције, а ни борба против криминала и климатских промена није на завидном нивоу. Такође, Русија, Кина и Индија нису високо рангиране по степену и квалитету образовања и са њим везан развој информационо комуникационих технологија, у чему много заостају за успешно развијеним земљама. На крају, ове државе ниско су рангиране када је у питању спољни дуг и фискално здравље. Кандидаткиња апострофира и то да кад су границе неких држава безбедне од страних претњи, људи унутар тих држава не морају нужно имати слободу од криминала, довољно хране, одговарајућу здравствену заштиту, образовање или политичке слободе. Овим се фактор економског развоја поново показује као недовољан фактор безбедности. Оно што је значајно јесте да је анализа глобалних претњи, фактора развоја и самих успешно развијених држава, уз поређење са неразвијеним државама и великим војним силама недвосмислено показала везу између развоја и безбедности, чиме је потврђена основна хипотеза.

У осмом поглављу, кандидаткиња је анализирала Републику Србију према поменутиим факторима, а затим урадила анкету према издвојеним факторима у коме је

учествовало 62 испитаника. Пошто предмет истраживања захтева мултидисциплинари приступ циљне групе испитаника били су експерти из области безбедности, затим образовања, креатори политике, односно народни посланици и један број претежно високо образованог становништва, средњих година. Резултатима анкете утврђена је релевантност резултата анализираних извештаја, према којима је Република Србија оцењена и рангирана. Политичка нестабилност, неповерење у Владу и чести избори прва су препрека развоју. Управо је фактор легитимитета Владе један од значајнијих фактора које треба изградити, пре свега кроз политичку културу, ефикасну борбу против криминала и корупције и наравно стабилних институција, пре свега ефикасног и независног судства, које гарантује владавину права. На основу резултата анкете кандидаткиња је неоспорно закључила да у Републици Србији недостатак друштвене свести о значају развојних фактора кочи реформске процесе и изградњу стабилне и развијене државе. Уколико се темељне друштвене вредности (право, слобода, квалитет живота) укорене у образовни систем, могуће је утицати на изградњу пожељне друштвене свести.

У **деветом** поглављу дисертације дата су закључна разматрања као и основне смернице за даљи ток истраживања, а затим увид у списак коришћене литературе и прилоге.

5. ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Остварени резултати истраживања кандидаткиње Гордане Мишев лежи у систематизацији и проширивању постојећих сазнања из области развоја и безбедности и њихове међусобне повезаности и условљености. Кандидаткиња је пружила значајан допринос детаљном опису и колико је то могуће разумевању улоге различитих фактора који утичу на развој државе у савременом, глобализованом концепту безбедности, те свим детерминантама које њу директно и индиректно одређују, чиме ће бити обогаћен постојећи фонд знања о овој и сродним темама. Потреба за целовитим научним објашњењем безбедносних аспеката који су у директној вези са факторима успешног развоја држава, представља научни допринос и поставља захтеве за продубљене научне резултате.

Општи резултати дисертације подразумевају:

- научно објашњење основних карактеристика успешног развоја држава и њене улоге у превазилажењу глобализованих безбедносних ризика, изазова и претњи;
- верификација и проширивање теоријских оквира Копенхагенске школе безбедности, пре свега Секторског приступа и Теорије регионалних безбедносних комплекса;
- провера апликабилности комбинованог научног метода у разумевању предмета истраживања у целини.

Конкретни резултати дисертације:

- продубљивање и систематизација научно-искуствених сазнања о односу успешног развоја држава и безбедности;
- даљи правци развоја регионалног развоја у контексту безбедности;
- провера комбинованог метода у формулисању научних објашњења природе односа између фактора развоја и безбедности на свим нивоима;

- обезбеђивање нове емпиријске грађе о импликацијама утицаја фактора тзв. развијених држава благостања на нови глобализовани концепт безбедности.

Друштвена допринос овог истраживања огледа се у томе што ће академској, стучној и широј јавности приближити и објаснити улогу и утицај фактора развоја у осигуравању безбедности, њихову међусобну зависност и начин функционисања у глобализованом концепту безбедности. Циљ је да се допринесе с једне стране научном дискурсу, а с друге друштвеном промишљању безбедности и његовој вези са успешним развојем државе.

Научни допринос био би у томе да се научним промишљањем и сазнањем препознају везе између различитих фактора развоја и њихове јасне импликације на безбедност. Глобализовани концепт безбедности унапређује сазнања о глобалним претњама, њихов утицај на факторе развоја и последице које има на све нивое безбедности од појединачне до глобалне. Посебан допринос јесте издвајање фактора развоја и безбедности и доказивање њихове узрочно последичне везе. Унапређење теоријског оквира Копенхагенске школе безбедности и надоградњом специфичних праваца, односно сектора безбедности, истраживање је употпунило научни допринос неопходан за даље испитивање. Издвајањем најважнијих фактора издвојених успешно развијених држава и доказивањем њихове импликације на безбедност кандидаткиња је обезбедила да се на научно релевантан начин филтрирају и генеришу налази којима се може испитати оправданост и валидност почетних хипотеза.

На основу изнетих констатација, Комисија констатује да докторска дисертација кандидаткиње Гордане Мишев представља значајан допринос научном сазнању у области наука безбедности.

6. ЗАКЉУЧАК

На основу увида у завршену докторску дисертацију кандидаткиње Гордане Мишев „Фактори успешног развоја држава и њихове импликације на безбедност“, Комисија констатује да је кандидаткиња успешно обрадио постављену тему. Предмет и циљеви истраживања су адекватно постављени, теоријски и методолошки оквир рада кохерентни и утемељени на релевантним научним достигнућима и савременој научној публицистици. Кандидаткиња је у потпуности следио одобрену структуру на коју је сагласност дало Наставно-научно веће Факултета безбедности и Стручно веће Универзитета у Београду.

Докторска дисертација „Фактори успешног развоја држава и њихове импликације на безбедност“, представља савремен, актуелан, релевантан и оригиналан допринос фонду знања из уже научне области студија безбедности, односно савремених студија безбедности. Фокусираност истраживачког захвата, обим коришћене литературе и секундарних извора, али првенствено добијени налази, опис проучаваних феномена, понуђена објашњења у вези са студијом случаја и изведени закључци, односно препоруке, ову дисертацију квалификују као пример другим истраживачима који ће се бавити овим и сличним темама из области (савремених) студија безбедности. Имајући све то у виду, Комисија је сагласна у оцени да је ова докторска дисертација остварила значајне резултате који могу бити вишеструко коришћени у будућој теорији и пракси.

На основу свега изложеног, имајући у виду квалитет, значај, добијене резултате и остварени научни допринос, Комисија даје позитивну оцену докторске дисертације и Наставно-научном већу Факултета безбедности Универзитета у Београду

ПРЕДЛАЖЕ

да прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидаткиње Гордане Мишев, под насловом „Фактори успешног развоја држава и њихове импликације на безбедност“, и одобри јавну одбрану.

У Београду, 29.03.2022.

Чланови комисије:

Проф. др Ненад Путник, председник
Факултет безбедности Универзитета у Београду

Проф. др Ивица Ђорђевић, члан
Факултет безбедности Универзитета у Београду

Др Бранислав Милосављевић, научни сарадник, члан
Институт за стратегијска истраживања Универзитета одбране у Београду